

Agnieszka Zatorska*

CZASOWNIKI W NOWSZEJ LEKSYCE SŁOWEŃSKIEJ

THE VERBS IN THE NEWER SLOVENE LEXICON

Abstract

The aim of the article is the presentation of the newer Slovene verbs (426). The Semantic and the derivational classifications demonstrate the typical processes for the Slavic verbs. The lexical changes, semantic changes were also highlighted. The analysis confirms such phenomena as the internalization and globalization present in the Slavic languages, also in Slovene.

Keywords: Slovene, the newer lexicon, verbs, semantics, derivation

Słowa kluczowe: język słoweński, nowsze słownictwo, czasowniki, semantyka, słowotwórstwo

Ostatnie 25 lat to epoka ogromnego przyspieszenia technologicznego obserwowanego niemal na całym świecie, związanego przede wszystkim z informatyzacją. To także czas przemian społecznych, politycznych i obyczajowych, w którym następują dynamiczne zmiany w językach europejskich, w tym w słowiańskich, również w zasobach leksykalnych. W niniejszej pracy obserwacji poddano leksemę czasownikowe zaliczone przez leksykografów słoweńskich do leksyki nowszej¹. Celem artykułu jest prezentacja zasobu czasownikowego zawartego w słoweńskim słowniku *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* z 2012 roku [SNBSJ], pod redakcją Marko Snoja. Zamiarem zespołu autorów SNBSJ było uzupełnienie poprzedniego wielkiego słownika *Slovar slovenskega knjižnega jezika* [SSKJ], którego edycja została zakończona na początku przemian niepodległościowych i ustrojowych w Słowenii. SNBSJ zawiera słownictwo wzbogacone

* Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Filologii Słowiańskiej, ul. Pomorska 171/173, 90-236 Łódź; e-mail: Agnieszka.Zatorska@uni.lodz.pl.

¹ Używam stopnia wyższego *nowszy* w odniesieniu do słownictwa słoweńskiego. Odpowiada to wyborowi autorów słownika *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* [SNBSJ], którzy zastosowali *comparativus novejši*.

o nowy materiał, który zanotowano wraz z pojawieniem się nowych denotatów – obiektów lub zjawisk. Obficie reprezentowane są w nim zapożyczenia oraz internacjonalizmy. Analizowany przeze mnie materiał słoweński wpisuje się w ogólnosłowiańską tendencję do internacjonalizacji słownictwa, ale także systemu językowego [Waszakowa, 2005, s. 194–207]. Na temat fenomenu internacjonalizacji i globalizacji w języku wypowiadają się także badacze słoweńscy [Vidovič Muha, 2004; Stramljič Breznik, 2008; Žele, 2009].

Ramy artykułu pozwalają na zasygnalizowanie kilku zagadnień. Po pierwsze, wypunktowano relacje między zasobem czasowników w SSKJ a SNBSJ. Po drugie, czasowniki sklasyfikowano ze względu na kategorie semantyczne, uwzględniono m.in. kategorię temporalności. Po trzecie, przeprowadzono analizę słotwórczą badanych verbów, wskazano na części mowy będące podstawami słotwórczymi analizowanych derywatów, przedstawiono inwentarz prefiksów wraz z wnoszonymi przez nie funkcjami. W czwartej sekcji tekstu wskazano na wybrane pola znaczeniowe, do których przynależą badane czasowniki. Podział ten pokazuje kierunki wzbogacania leksyki, które pośrednio, przez analizę systemu językowego pozwalają nakreślić portret nowoczesnego społeczeństwa europejskiego. Refleksja dotyczy zjawisk utrwalonych w języku słoweńskim, jednakże potwierdza zjawiska globalne. Poza zakresem podjętych na łamach artykułu rozważań pozostaje zagadnienie zapożyczeń, które potraktowano marginesowo².

1. DOBÓR MATERIAŁU CZASOWNIKOWEGO. ZBIÓR CZASOWNIKÓW W SNBSJ I W SSKJ

Na potrzeby niniejszego opracowania przebadano 426 czasowników. W SNBSJ przeważa leksyka rzeczownikowa, a czasowniki stanowią niecałe 8% wszystkich haseł. Jedno z pierwszych pytań, które stawia sobie badacz przeglądający inwentarz werbalny w SNBSJ, dotyczy stosunku tego zbioru do czasowników zebranych w SSKJ. W słowniku zawierającym nowszą leksykę słoweńską³ – SNBSJ – znajdują się zarówno czasowniki nowe pod względem formy i treści, jak i modyfikacje leksemów czasownikowych notowanych w SSKJ. Problematyka leksykograficznych zasobów słownictwa określanego jako *nowe* lub *nowsze*

² Problematykę zapożyczeń w SNBSJ przedstawił Boris Kern w referacie *Wpływy obcojęzyczne na współczesny język słoweński*, wygłoszonym na konferencji „Zmiany w języku polskim i innych językach słowiańskich: 4–5.03.2016 r.” w Uniwersytecie Łódzkim.

³ Termin słu. *besedje* tłumacząc na użytek niniejszego opracowania jako *słownictwo* lub *leksyka*. Saška Štumberger [2015] zaznacza, że wymienne stosowanie słoweńskich terminów *besedje* i *leksika* jest dopuszczalne w tekstach popularnonaukowych. Dla słoweńskich studiów naukowych lingwistka poleca rozróżnianie obu terminów.

stanowi ważną część dyskusji prowadzonych przez słoweńskich badaczy. Pojęcie „nowości” leksykonu jest różnie rozumiane (a perspektywa czasowa rozmaicie wyznaczana) przez autorów poszczególnych słowników [Štumberger, 2015, s. 251; Orel, 2015]. SNBSJ wypełnia lukę 20 lat w stosunku do pierwszej wersji SSKJ. Zagadnienie zmian znaczeniowych obserwowanych przy komparacji obu słowników, a zwłaszcza relację między treścią i sposobem jej wyrażania, analizowała w swoich prezentacjach Saška Štumberger⁴. Słoweńska lingwistka przypomina pytanie badawcze: „Czy mamy do czynienia z nowym znakiem i nowym pojęciem, czy też używany uprzednio «stary» znak nabiera nowej treści i zaczyna funkcjonować jako znak innej, nowej rzeczywistości?” [Štumberger, 2015, s. 250]. Stosunek między treścią a formą uznaje za podstawowe zagadnienie przy opracowywaniu leksyki określanej jako „nowsza”.

Przegląd materiału umożliwił wyodrębnienie różnych typów relacji między hasłami czasownikowymi występującymi w SSKJ i SNBSJ. Sięgam tutaj do propozycji badaczy słoweńskich piszących o poszerzaniu lub zawężaniu znaczeń – por. sł. *pomenska širitev/ožitev leksemov* [Žele, 2004, s. 134–139]. Dwa wektory rozszerzania i zawężania znaczeń działają w grupie pojęć wyrażanych przez dane hasła słownikowe. Andreja Žele zawężanie znaczenia łączy z procesem terminologizacji – *razkisovali tla* ‘zmniejszanie kwaśności gleby’ jest przykładem na zawężenie znaczenia kauzatywnego czasownika *razkisovali* notowanego przez SSKJ⁵. Tendencja odwrotna, czyli poszerzanie znaczenia, według słoweńskiej badaczki wiąże się z przenoszeniem leksemów z zasobu terminologii fachowej do rejestru ogólnego, por. sł. *determinologizacija*. Zjawisko to ilustruje funkcjonowanie frazy werbalnej *obrčzkovanje ptakov* (terminu fachowego) jako bazy dla zwrotów o charakterze ogólnym, por. sł. *obročkati jezik, nos* [Žele, 2004, s. 137; więcej na temat terminologizacji i determinologizacji por. Žele, 2004, s. 140–142]. Analizując materiał z SNBSJ i jego stosunek do SSKJ, obserwuję obie tendencje. Przyjmując klasyfikację Žele, przykład z SNBSJ *cveteti* z modyfikacją *morje cveti* wskazuje na ‘kwitnienie alg, glonów’ i odnosi się do zjawisk szczegółowych, przynależnych do zakresu nauk biologicznych, ekologii, które można potraktować jako modyfikację zawężającą ogólne znaczenia czasownika *cveteti* odnotowanego w SSKJ. Verbum *cveteti* zastosowane w odniesieniu do szkodliwego dla naturalnego środowiska zjawiska kwitnienia glonów stanowi przykład terminologizacji, aplikacji wyrazu ogólnego do terminologii fachowej. To samo zjawisko można jednakże potraktować jako modyfikację rozszerzającą,

⁴ Saška Štumberger z Uniwersytetu w Lublanie gościła z wykładami w Katedrze Filologii Słowańskiej na Wydziale Filologicznym w Uniwersytecie Łódzkim w roku akademickim 2014/15.

⁵ Na temat *razkisovali* por. Zatorska, 2013, s. 277.

gdy spojrzymy na czasownik *cveteti* jako na ten, który uzyskuje kolejne podznaczenie i jest przejawem polisemii. Za przykład zawężenia znaczenia, jego uszczegółowienia, uznaję obecność czasownika *administrirati* w obu słownikach. W starszym, SSKJ, definicję można sparafrazować przez polskie ‘prowadzić działania administracyjne’, w SNBSJ *administrirati* dotyczy już dziedziny informatyki i odnosi się np. do ‘administrowania siecią komputerową lub portalem internetowym’. Modyfikację znaczeniową (rozumianą dwubiegunowo: albo jako nabranie nowego znaczenia poprzez terminologizację, czyli zawężenie do danej dziedziny, np. komputerowej, albo jako poszerzenie znaczenia, czyli dodanie danemu leksemowi nowych subznanzeń) poświadczą odnalezione w SNBSJ hasło *brskati*, opatrzone definicją ‘pregledovati strani na svetovnem spletu’ czyli dosłownie ‘szperać w Internecie’, np. *ali bodo uporabniki raje brskali po spletu s «pametnimi» mobilnimi telefoni* [NB]; *Z digitalnim fotoaparatom bomo lahko že kmalu brskali po internetu* [NB]. W SSKJ zanotowano czasownik *brskati* tłumaczony jako ‘grzebać, szukać’, np. *Brskali sva po kopici sena* [NB]; *Otroci so tekali po prostoru in z rokami brskali po lužici* [NB]. Między hasłami w SSKJ i SNBSJ odnotowano homonimie. W starszym słowniku słoweńskim szereg *klik*, *klikati*, *klikniti* definiowany jest jako rodzaj dźwięku, np. ‘nawoływanie pasterzy’⁶, podczas gdy w SNBSJ definicja podanych leksemów wskazuje już na słownictwo komputerowe i na odgłos przycisku myszy komputerowej. Zmiany semantyczne verbów notowane podczas porównywania zasobów SSKJ i SNBSJ są poświadczane szerzej. Podane przykłady traktuję jedynie jako ilustrację omawianych zjawisk.

2. ANALIZA SEMANTYCZNA. CHARAKTERYSTYKA TEMPORALNA. ASPEKT

Do kategorii semantycznych zaliczam różne relacje znaczeniowe implikowane przez strukturę semantyczną (predykatowo-argumentową) służącą jako podstawa danego *verbum* oraz przez charakterystykę typów pozycji argumentowych, a także przejawy temporalności. Kryterium obecności predykatu kauzatywnego w strukturze semantycznej danej predykcji pozwala zakwalifikować czasownik do klasy kauzatywów [Zatorska, 2013]. W SNBSJ odnotowano m.in. kauzatywa: *ekologizirati*, *evangelizirati*, *globalizirati (se)*⁷, *irakizirati*, *naspidirati*, *ozepljiti*, *pohitriti*, *razgreniti*, *tabuizirati*, *vitalizirati* [SNBSJ]. Między nimi znajdują się

⁶ Wyjaśnienie własne – A.Z.

⁷ Jednostki typu *globalizirati se* są traktowane w SNBSJ jako podhasło podstawowego hasła *globalizirati*.

internacjonalizmy, jak *globalizirati (se)*, np. *Delodajalci se globalizirajo, zato bi se morali tudi mi* [NB]; *Globalizirali smo kriminal, droge, teror, sovraštvo, trgovino z orożjem, pornografijo in finančne špekulacije* [NB]. Verba *hrapaviti, ohrapaviti* odpowiadają polskiej parafrazie ‘czynić/uczynić coś chropawym’ i słoweńskiej definicji „delati/narediti kaj hrapavo” [SNBSJ, s. 164, 250]. Wpisują się w semantyczny schemat predykatorów kauzatywnych z parafrazą przymiotnikową opartą na przymiotnikach jakościowych, nazwach cech fizycznych [Zatorska, 2013, s. 101–102], por. *Pred slabim mesecem je že hrapavil betonsko vozišče* [NB]. Komponent kauzatywny zawiera czasownik *irakizirati*, stanowiący przykład czytelnego tworu odnoszonego do nazwy kraju, przez co jest przejrzysty, a jednocześnie ewokuje dodatkowe sensory [Waszakowa, 2005, s. 100; Zatorska, 2015].

W niniejszym artykule uwzględniono kategorię semantyczną temporalności i związaną z nią charakterystykę aspektualną. W zbiorze analizowanych jednostek werbalnych w SNBSJ wyróżniono odpowiednio 34% czasowników niedokonanych, 33% dokonanych i 33% verbów dwuaspektowych. Typologia sporządzona według rodzaju aspektu wyznacza zatem obszary danych o podobnej wielkości. Czasowniki niedokonane, słń. *nedovršni glagoli*, reprezentowane są w rozpatrywanym materiale przez: *fopati, mešati, miksati, paničariti, rolati, šlepati*. Verba dokonane, słń. *dovršni glagoli*, ilustrują m.in. *nadgraditi, naspidirati, odklikati, odreagirati, odrolkati se, omrežiti, pokomentirati, zadebatirati se*. Zaliczane do tej klasy *poamerikanizirati, zamerikanizirati* stanowią derywaty od ambiaspektowego *amerikanizirati*. Czasowniki dwuaspektowe, słń. *dvovidski glagoli*, to w rozpatrywanym słowniku m.in. *administrirati, alocirati, čekirati, donirati, dopingirati, eskalirati, forvardirati, peletirati, sponzorirati, transgenirati*. Materiał potwierdza charakterystyczną budowę słowotwórczą słoweńskich czasowników ambiaspektowych, tworzonych za pomocą sufiksów *-irati, -izirati*, por. *dizajnirati, digitalizirati*.

3. ANALIZA FORMALNA I SŁOWOTWÓRCZA BADANYCH JEDNOSTEK

W analizowanym materiale odnajdujemy derywaty od różnych części mowy⁸. Wśród verbów wyekscerpowanych z SNBSJ znajdują się formacje odczasownikowe: *oprati, poameričaniti, poamerikaniti, pokomentirati, sfenati, sprintati, spromovirati, znitkati, zrolati* etc. Czasowniki dwuaspektowe mogą służyć jako

⁸ Abstrahuję tutaj od różnic w wyznaczaniu części mowy w językoznawstwie polskim i słoweńskim. Stosuję podstawowe kategorie części mowy: czasownik, rzeczownik, przymiotnik, przysłówek.

podstawa słowotwórcza dla jednostek dokonanych [Zatorska, 2013, s. 272], por. *debalkanizirati*. Liczne są derywaty odrzeczownikowe, którym przysługują różne parafrazy ujawniające zróżnicowane i często skomplikowane struktury semantyczne. Na wyróżnienie zasługują odimienne formacje, będące kondensacją struktury *biti X*, jak *biti dekan* ‘być dziekanem, pełnić funkcję dziekana’ *dekanovati*, analogicznie *kelnariti*, np. *Punca je tam delala, večinoma kelnarila* [NB]; *klošariti*, *menedžirati*. Wbudowaną frazę w pozycji instrumentu mają m.in. *deskati*, *dilcati*, *fenati*, *kajtati*, *nitkati*, *pedalirati*, *rolati*. Fraza lokatywna stanowi podstawę formacji *čipirati* ‘umieścić czip w danym miejscu, opatrzyć czipem’, podobny mechanizm leży u podłoża metaforycznych verbów *lisičiti*, *olisičiti* ‘założyć blokadę na pojazd’. Wbudowany argument w pozycji frazy lokatywnej tworzy złożony czasownik *žepariti* ‘dokonywać drobnych kradzieży, być kieszonkowcem’. Skomplikowaną sieć stosunków przestrzennych i społecznych przedstawia semantyka verbum *getoizirati*. W SNBSJ przysługują mu dwie definicje ‘umieszczać w getcie’ i metaforycznie ‘izolować’ [SNBSJ, s. 150], np. *Vlada se je pri tem odločila, da priseljencev ne bomo getoizirali* [NB]. Na znaczenie rezultatywne, kreacyjne lub multiplikacyjne wskazują formacje *fotkati*, *klonirati*. Jako podstawy słowotwórcze mogą służyć nomina *actionis*, por. *piknikirati*, *žurati*. Formacje odprzymiotnikowe nie są częste w badanym materiale. Osobliwością są derywaty od przymiotników zapożyczonych oraz fonetycznie i graficznie przyswojonych, jak *skulirati se* ‘rozerwać się, odprężyć się’, por. słh. *kul* od ang. *cool*, np. *Ko pridem ven, se bom malo skuliral* [NB]. Nowsze słownictwo słoweńskie nie zawiera wielu derywatów werbalnych od pozostałych części mowy, por. deadverbialne *solirati od solo*, np. *Marko na pomembni tekmi solira* [NB] ‘gra solo’; *On vedno solira, torej pleza nenavezan* [NB] ‘samotnie’.

Badany materiał potwierdza typowe zjawiska w zakresie prefiksacji derywatów czasownikowych. Kumulację znaczeń tzw. rodzajów czynności w morfemach prefiksalnych referowano wcześniej w językoznawstwie polonistycznym [Przybylska, 2006]. Formacje w SNBSJ powielają wzorce konstrukcji prefiksalnych ujawnione podczas analizy polskich i słoweńskich czasowników kauzatywnych [Zatorska, 2013, s. 284–299]. W nowszym słownictwie słoweńskim funkcjonują wskaźniki aspektu dokonanego, np. *s-/z-*, m.in. *sfaliti*, *sfenati*, *sprogramirati*, *sprintati*, *zbluziti*, *zdilati*, *zmasakrirati*, *znitkati*. Semantyczną cechą inchoatywności wnosi prefiks *po-* [Toporišič, 2000, s. 218; Zatorska, 2013, s. 296], np. *popipsati*, *poskenirati* etc. Inchoatywność może być wprowadzana przez przedrostek *za-*, np. *zazdraviti*, *zazeleniti*. Formacje tworzone z prefiksem *u-* są reprezentowane przez *ubesediti*, *ufilmiti*, *uslovariti*. Funkcję terminatywną pełnią morfemy *de-*, np. *debalkanizirati*, *deinstitutionalizirati se*, *dekriminalizirati*.

rati, oraz *raz-*, który niesie funkcję anihilatywną, por. *razhroščiti*, *razhroščevati* ‘usunięcie defektu, tzw. Robaka, z programu komputerowego’ (kalka z języka angielskiego – por. *debugging*), por. pol. *debugowanie usb*, *konsoli* etc. Znaczenie restauracyjne jest wyrażane przez prefiks *re-*, np. *reaktualizirati*, *redefinirati*, *remiksati*, *reprocesirati*. Odnotowano prefiksy wieloznaczne, odpowiadające za wbudowywanie różnych znaczeń. Do takiego typu należy morfem *pre-*, który funkcjonuje jako wykładnik wielokrotności i wielości obiektów poddanych danej czynności, np. *prečekirati vsa plačila s kreditnimi karticami*; *predalčkati ljudi*; *predozirati gnojila na vrtovih*; może też wprowadzać znaczenie większej, nadmiernej intensywności: *prenajedati se*, *prenažirati se*; wskazywać na ponowne działanie, np. *prenaložiti*, *prenaročiti*, sygnalizować zmianę przestrzenną: *preparkirati*, *prezaposliti*. Może służyć jako znak funkcji duratywnej, limitatywnej: *previseti*. W SNBSJ odnajdujemy derywaty z przyłączoną wieloznaczną częstką *pri-*, która może oznaczać rezultatywność: *prigrebsti se*; zmianę przestrzenną: *prijadrati*, *priveslati*. Przegląd pokazał charakterystyczny dla języka słoweńskiego przedrostek *so-*: *soorganizirati*, *sovoditi*, który pozwala nazwać towarzyszenie, współpracę. Jože Toporišič, klasyk słoweńskiego językoznawstwa, uznawał czasowniki tworzone przez morfem *so-*, jak *sooblikovati*, za przejaw złożeń [Toporišič, 2000, s. 227]. Wśród badanych czasowników znajdują się formacje, jak *toplificirati* (utworzona na wzór *elektrificirati*), której odpowiada pol. parafraza ‘zaopatrywać w instalacje grzewcze’. W funkcji regularnych złożeń z częstką *samo-* oznaczającą działanie skierowane przez agensa na samego siebie, występuje kilka czasowników: *samocenzurirati se*, *samopoškodovati se*, *samospraševati se*, *samoukiniti se*, *samozaposliti se*. Status części umieszczanych pomiędzy prefiksami a fragmentami oddzielnych wyrazów jest przedmiotem debaty w lingwistyce. Morfem *samo-* występuje w roli prefiksoidu [Waszakowa, 2005; na temat konstrukcji złożonych w języku słoweńskim, jak *afiksoidne zloženke* por. także Žele, 2013, s. 504–505]. Podane przykłady prefiksów i wprowadzanych w treść czasowników słoweńskich cech semantycznych stanowią jedynie ilustrację i nie wyczerpują pełnego inwentarza morfemów i znaczeń obecnego w SNBSJ.

4. WYBRANE POLA ZNACZENIOWE BADANYCH CZASOWNIKÓW

Obraz nowoczesnego społeczeństwa odzwierciedlony w analizowanym zasobie czasownikowym poświadcza zainteresowanie użytkowników języka słoweńskiego sportem i rekreacją: *fitnesirati*, *kajtati*, np. *Polarni raziskovalci [...] jadrajo oziroma kajtajo* [NB]; *Zadnje zime se tu tudi kajta (s smučmi na nogah in padalskim balonom v rokah)* [NB]; *raftati*, np. *Kolesarijo, raftajo in*

planinarijo [NB]; *rolati*, np. *Tečejo, rolajo, kolesarijo* [NB]; *športati*, np. *Moški veliko športajo* [NB]. Kulinaria również znajdują potwierdzenie w nowszych czasownikach: *flambirati*, np. *Zalije file z brendijem in ga flambira* [NB]; *sfilirati*, np. *riba, ki jo mora kuhar, ki jo stalno čisti in sfilira* [NB]. Rozrywka, zakupy i inne aktywności przyczyniają się do stosowania nowych leksemów: *šopingirati*, np. *Fino. Potem bosta lahko še naprej šopingirala* [NB]; *televizirati se, žurati, žurirati*, np. *Žurirajo po diskah ali kakšnih drugih zabavah* [NB]. Przemiany polityczne i społeczne w Słowenii ukształtowały semantykę wybranych verbów, np. *lustrirati* ‘przeprowadzać lustrację’, np. *da bi enostransko lustrirali slovenske komuniste, socialiste, partizane* [NB]. Odnotowano słownictwo związane z narkotykami: *drogirati, drogirati se*, np. *Včasih se je drogirala* [NB]; *Želi si, da se ne bi več drogirala* [NB]; *snifati*, np. *V izolski bolnišnici so ugotovili, da je najprej snifal amfetamin* [NB]. Działania niepożądane, także kryminalne, oznaczają m.in.: *vandalizirati, viktimizirati, zafrustrirati, zlobirati, zmasakrirati, žepariti*, np. *Z drugo roko, ki je zdrava, pokrade iz žepov in žepari* [NB]. Postęp w medycynie i potrzebę nazywania nowych procedur medycznych (często kontrowersyjnych) poświadczają m.in.: *klonirati, sklonirati*, np. *Kloniraje gene* [NB]. Zwyczaje związane z pochówkiem i coraz częstsze stosowanie kremacji ilustruje czasownik *kremitati*, np. *Truplo bodo najverjetneje kremirali, pepel pa raztresli* [NB]; *Za vso Slovenijo na leto kremirajo okrog 2000 pokojnikov* [NB]. Znaczenia związane z nowymi technologiami przedstawiają liczne *verba*. Często są czasowniki powiązane z komputeryzacją i Internetem, jak podstawowe dla tego kręgu tematycznego *informatizirati* oraz *internetizirati*, np. *Projekt naj bi predvsem informatiziral slovensko zdravstvo, pozneje pa je dobil še druge cilje* [NB]; a także *verba* bardziej wyspecjalizowane, jak: *pogooglati (poguglati), surfati (srfati), tvitati, virtualizirati*. Rodzina wyrazów (słn. *besedna družina*) utworzona od angielskiego *Google* była już opisywana w językoznawstwie słoweńskim [Stramljič Breznik, 2008, s. 153]. Analizowany materiał poświadcza znany fenomen inkorporowania leksemów odpowiadających zupełnie innym fragmentom świata pozajęzykowego. Słownictwo specjalistyczne dotyczące nowych technologii wykorzystuje m.in. słowa z zakresu sportu – *surfati* (notowane przez SSKJ), które w SNBSJ oznacza ‘poruszanie się w Internecie’, oraz *peči* ‘piec’ [SSKJ], a w SNBSJ definiowane jako „lasersko zapisovati digitalne podatke” [SNBSJ, s. 264], por. odpowiednik dokonany *zapeči* [SNBSJ, s. 395; na temat tej zmiany znaczenia leksemu *zapeči* pisano wcześniej – Žele, 2004, s. 138]. Leksykalizację w formie verbów uzyskują także działania nielegalne i przestępstwa komputerowe: *hekatati, shekati, piratizirati, spiratizirati*, np. *Ljudje piratizirajo glasbo in filme* [NB].

Zbiór niemal 430 czasowników zamieszczonych w SNBSJ, zbadany ze względu na nacechowanie temporalne (aspekt) oraz inne kategorie semantyczne wnoszone przede wszystkim przez formacje prefiksalne, reprezentuje podobny zakres problemów – także w odniesieniu do rozstrzygnięć słotwórczych, prefiksalnych – jak wybrana klasa czasowników z SSKJ [Zatorska, 2013]. Analizowana w tym artykule próbka nowszych czasowników słoweńskich poświadcza ogólnosłowiańskie zjawiska internacjonalizacji słownictwa i wzbogacania go w zakresie wybranych pól semantycznych.

ROZWIĄZANIA SKRÓTÓW BIBLIOGRAFICZNYCH

- NB – Nova Beseda, korpus języka słoweńskiego, <http://bos.zrc-sazu.si/02.2016/> (dostęp: 1.02.2016).
- SNBSJ – SNOJ Marko, red., 2012, Slovar novejšega besedja slovenskega jezika, Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- SSKJ – Slovar slovenskega knjižnega jezika, 1994, Elektronska izdaja na plošči CD-ROM. SAZU in ZRC SAZU, Ljubljana.

BIBLIOGRAFIA

- OREL Irena, 2015, Časovno označeno besedje v novem/sodobnem slovarju slovenskega (knjižnega) jezika, w: M. Smolej, red., Obdobja 34, Slovnica in slovar – aktualni jezikovni opis. Grammar and Dictionary – Current language description, FF, Ljubljana, s. 535–541.
- PRZYBYLSKA Renata, 2006, Schematy wyobrazeniowe a semantyka polskich prefiksów czasownikowych do-, od-, prze-, roz-, u-, Universitas, Kraków.
- STRAMLJIČ BREZNIK Irena, 2008, Prevzete leksemske prvine in njihova besedotvorna zmožnost v slovenščini, „Slavistična revija”, Kongresna št., s. 149–160.
- ŠTUMBERGER Saška, 2015, Leksikološka opredelitev novejšje leksike in terminološka raba v slovenskem jezikoslovju, „Slavistična revija”, 2, s. 249–259.
- TOPORIŠIČ Jože, 2000, Slovenska slovnica, Obzorja, Maribor.
- VIDOVIČ MUHA Ada, 2004, Vprašanje globalizmov ali meje naših svetov, w: E. Kržišnik, red., Obdobja 22, Členitev jezikovne resničnosti, FF, Ljubljana, s. 73–81.
- WASZAKOWA Krystyna, 2005, Przejawy internacjonalizacji w słotwórstwie współczesnej polszczyzny, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.

- ZATORSKA Agnieszka, 2013, Polskie i słoweńskie predykatory kauzatywne z parafrazą przymiotnikową, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź.
- ZATORSKA Agnieszka, 2015, Amerikanizacija, balkanizacija, evropeizacija. Przepisywanie wartości w języku słoweńskim, w: E. Golachowska, D. Pazio-Wlazłowska, red. nauk., Konstrukcje i destrukcje tożsamości, t. IV: Wartości w świecie słowiańskim, Instytut Slawistyki PAN Fundacja Slawistyczna, Warszawa, s. 287–299.
- ŽELE Andreja, 2004, Aktualizacijsko širjenje/oženje pomenja ustaljenega besedja kot odraz besedilne različnofunkcijskosti, w: E. Kržišnik, red., Obdobja 22, Členitev jezikovne resničnosti, FF, Ljubljana, s. 133–148.
- ŽELE Andreja, 2009, Enojezični slovarji – sledenje pomenskosti besed oz. kaj in kako pravi raba, w: M. Stabej, red., Obdobja 28, Infrastruktura slovenščine in slovenistike, FF, Ljubljana, s. 457–461.
- ŽELE Andreja, 2013, Odraz družbenega delovanja jezika v razmerju besedotvorja – besedilotvorje, w: idem, red., Obdobja 32, Družbena funkcijskost jezika (vidiki, merila, opredelitve). The Social Functionality of Language (Aspects, Criteria, Definitions), FF, Ljubljana, s. 503–509.

Agnieszka Zatorska

CZASOWNIKI W NOWSZEJ LEKSYCE SŁOWEŃSKIEJ

Streszczenie

Artykuł dotyczy 426 czasowników wybranych ze słownika nowego słownictwa słoweńskiego *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* z 2012 roku. Analiza pokazała możliwe modyfikacje zaobserwowane przy porównaniu czasowników z tego słownika z czasownikami, które umieszczono w *Slovar slovenskega knjižnega jezika* z 1994 roku. Autorka artykułu korzysta z takich pojęć semantyki leksykalnej, jak polisemia, homonimia, modyfikacja znaczeń. Materiał został podzielony ze względu na kategorie semantyczne: kauzatywność, inchoatywność, terminatywność, finitywność etc. Uwzględniono także nacechowanie temporalne, aspektualne badanych jednostek werbalnych. Pokazano prefiksy tworzące analizowane czasowniki i przypisano im funkcje sygnalizowania kategorii semantycznych. W końcowej części artykułu zaprezentowano przykładowe pola znaczeniowe badanego słownictwa. Ta klasyfikacja przynosi pewne informacje na temat nowoczesnego społeczeństwa słoweńskiego. Przeprowadzona analiza udowodniła występowanie takich zjawisk, jak internacjonalizacja i globalizacja w języku słoweńskim i innych językach słowiańskich.

THE VERBS IN THE NEWER SLOVENE LEXICON

Summary

The article is devoted to the presentation of 426 verbs, which are included in the dictionary of the newer Slovene lexicon *Slovar novejšega besedja slovenskega jezika* [SNBSJ, 2012]. The analysis demonstrates some modifications between the contents of SNBSJ and *Slovar slovenskega knjižnega jezika* [SSKJ] (the previous Slovene dictionary). The author of the paper uses such terms as homonymy, polysemy, semantic modification. The data are classified. The verbs and the functions of their parts were labeled as inchoative, terminative, finitive, resultative. The special attention was paid to the temporality and to the Slavic category, which is Aspect and to the aspectual division of the analyzed verbs. The set of used prefixes were presented together with their functions. The last part of the paper brings the semantic division of the analyzed data. This classification lets to make some observations about the modern Slovene society. The conclusions inform about such phenomena as the internationalization and globalization shown by the investigation presented in the article.